

Історія формування фондів науково- довідкової бібліотеки державного архіву Хмельницької області

У статті висвітлюється історія формування, обсяги та зміст фондів архівної науково-довідкової бібліотеки.

Ключові слова: Поділля, архівна справа, науково-довідкова бібліотека, фонди.

Державний архів Хмельницької області за кількістю фондів, обсягом історичної документної інформації займає одне з провідних місць у системі державних архівних установ України. У його двох сучасних спеціально обладнаних корпусах зберігається 8076 фондів, майже 2 млн. справ Національного архівного фонду кінця XVIII – початку XXI ст. на паперовій основі, а також 40620 одиниць обліку на нетрадиційних носіях: кіно-, фото-, фоно-, відеодокументів [1, с. 25-27].

У структурі Державного архіву Хмельницької області функціонує науково-довідкова бібліотека, книжковий фонд якої надходив до архіву одночасно з архівно-документальними матеріалами.

У 1921–1923 рр. до архіву, який тоді знаходився в м. Кам'янці-Подільському, були прийняті книжкові фонди бібліотек Подільського губернського правління, Подільської казенної палати, Кам'янець-Подільського окружного суду, Подільської консисторії, Кам'янець-Подільської чоловічої гімназії. 1929 року надійшли “Зібрання законів і розпоряджень робітничо-селянського уряду України” від ліквідованих Жванецького, Лянцкорунського і Маківського райвиконкомів. 1935 року частину своїх книжкових фондів передали вищі навчальні заклади Кам'янця-Подільського.

У роки Великої Вітчизняної війни великих втрат зазнали як архівні документи, так і книжкові фонди. Тому після звільнення області в березні 1944 р. та відновлення роботи архіву основними завданнями архівістів було збирання, упорядкування документів, книжкових та періодичних видань. Уже наприкінці 1945 р. в обласному архіві було сконцентровано 482 брошури, 459 газет, 168 плакатів, 632 листи, 2424 фотографії [2, с. 10].

Активно поповнювалася науково-довідкова бібліотека архіву в 50-х роках за рахунок систематичного надходження центральних,

республіканських, обласних, районних газет, щорічної передплати суспільно-політичних, історичних, архівознавчих видань.

Після переведення 1990 року обласного архіву до м. Хмельницького в спеціально збудоване приміщення частина фондів науково-довідкової бібліотеки була переміщена до обласного центру, а частина продовжувала залишатися в Кам'янці-Подільському у філії облархіву.

Важливе місце у фондах науково-довідкової бібліотеки Кам'янецького архіву займали такі видання, як звіти Подільського губернатора за 1890–1893, 1895–1897, 1899, 1905 рр.; звіти, доповіді, журнали засідань губернської і повітових земських управ; матеріали першого загального перепису населення в Подільській губернії в 1897 р.; статистичні відомості про Подільську губернію за 1862–1866 рр.; звіти Кам'янець-Подільської чоловічої гімназії, періодичні видання: “Подільські губернські відомості” 1838, 1840–1846, 1844–1851, 1854–1859, 1869, 1898, 1906, 1908–1911, 1914–1917 рр., “Подільські єпархіальні відомості” за 1863–1905 рр., історико-етнографічні, географічні видання про Поділля П.Батюшкова, Н.Молчановського, Ю.Сіцінського, М.Сіماشкевича тощо.

Після архівної катастрофи – пожежі в Кам'янець-Подільському міському архіві – ухвалою виконавчого комітету Кам'янець-Подільської міської ради від 9 січня 2004 р. № 1, “Про передавання бібліотечних фондів Кам'янець-Подільського міського державного архіву до державного університету” понад 25 тисяч примірників книг, номерів журналів та підшивок газет були передані одному з найстаріших та найбільших ВНЗ нашого краю – Кам'янець-Подільському національному університету імені Івана Огієнка.

Науково-довідкова бібліотека Державного архіву Хмельницької області нині нараховує 29786 примірників книг, 10596 журналів, 1534 річних комплектів газет.

У фондів бібліотеки – значна частина історико-краєзнавчої літератури: “Перший загальний перепис населення Російської імперії 1897 р.: Подільська губернія” (1904), “Врачебно-санитарная хроника Подольской губернии” (1910), “Ветеринарная хроника Подольской губернии” (1915), “Доклады городской думы Каменец-Подольска” (1900), “Журналы губернского земского собрания г. Каменец-Подольска за 1914–1915 гг.”, “Отчеты по отделу народного образования г. Каменец-Подольска за 1911, 1912 гг.”, статистичні бюлетені та статистичні хроніки Подільського статистичного бюро (1923, 1926–1928), сметы доходів Каменец-Подольской городской управы за 1884, 1887, 1891, 1907, 1909–1911, 1917, 1918 гг., матеріали історико-краєзнавчих конференцій, серії видань “Книги

Пам'яті”, “Книги Скорботи”, „Реабілітовані історією”, адміністративно-територіальні поділи Хмельницької області, книги авторів-уродженців Подільського краю тощо.

У фонді бібліотеки зберігаються видання періоду УНР: накази головної управи війська УНР, листівки уряду УНР, “Вісник державних законів для всіх земель УНР”, “Вісник законів Міністерства земельних справ УНР”, “Вісник головного комісаріату уряду УНР”, накази губернського коменданта Поділля та постанови подільського губернського комісара, газети “Козак” (1919), “Робітничка газета”, “Шлях” (1919).

У фонді широко представлена нормативно-законодавча література, зокрема “Збірник законів і розпоряджень робітничо-селянського уряду СРСР та УРСР” (1919–1969), “Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства” (1919), “Собрание определений уголовно-кассационной коллегии Верховного суда УССР” (1924, 1925, 1926), кодекси законів (1920–1940), відомості Верховної Ради СРСР та УРСР (1939), стенографічні звіти засідань Верховної Ради СРСР та УРСР, постанови Кабінету Міністрів СРСР та УРСР, юридична енциклопедія.

У бібліотеці нараховується понад 2 тисячі видань історичної літератури, як-от то: “История Великой Отечественной войны” в 6-и томах”, “История Киева” в 2 т., “История коллективизации сельского хозяйства УРСР” у 3 т., “История міст і сіл УРСР” у 26 т., “История СССР с древнейших времен до наших дней” в 12 т., “История Української РСР” у 8 т., “Советская Украина в годы Великой Отечественной войны” в 3 т., Цинкаловський О. “Стара Волинь і Волинське Полісся” та ін.

У різні роки до бібліотеки надходили такі довідкові видання, як адресно-довідкові книги “Весь Харків” (1925, 1929), „Вся Одесса и Одесская губерния” (1925), „Вся Херсонщина” (1926), „Вся Украина и АМССР” (1926), “Весь Киев” (1924), „Вся Украина” (1926), “Энциклопедия народного хозяйства УРСР” (1969–1972), “Энциклопедия сельского хозяйства” (1928), “Малая советская энциклопедия” (1933–1937), “Педагогическая энциклопедия” (1927–1928), “Промышленная Россия” (1924), “Радянська енциклопедія історії України”, “Товарная энциклопедия” (1927), “Українська радянська енциклопедія”, “Энциклопедия государства и права” (1926).

Дослідники активно використовують статистичні збірники 20-30-х років ХХ століття: “Весняні сільськогосподарські переписи”, “Видимые хлебные запасы”, статистичні матеріали по округах України (1926), “Всероссийская перепись промышленных заведений”

(1926), “Итоги сельскохозяйственной переписи” (1920–1926), “Матеріали санітарної статистики України (1876–1914)”, “Народна освіта України” (1925–1927) та ін.

Значна кількість видань архівознавчого характеру: збірники узаконень, розпоряджень, інструкцій з архівної справи, теорії і практики архівної справи, історії державних установ СРСР, матеріали наукових конференції, праці Московського історико-архівного інституту, Всесоюзного науково-дослідного інституту документознавства і архівної справи, огляди діяльності архівних установ, довідкові посібники з діловодства, путівники центральних державних архівів СРСР (1946–1979), державних архівів України та Росії, “Русский архив, издаваемый при Чертковской библиотеке” (архів князя Воронцова 1872–1894), “Красный архив” (1930–1941), методичні рекомендації з архівної справи.

У фондах бібліотеки чимало видань з історії освіти та педагогіки. Викликають інтерес у користувачів підручники 1920–1940-х років, навчально-методичні видання для учнів шкіл та студентів вишів, збірники наказів та розпоряджень Народного Комісаріату освіти (1930–1940).

Бібліотека укомплектована творами художньої літератури подільських письменників як довоєнного періоду (1920-1940), так і творами, що віддзеркалюють сучасне літературне життя регіону.

В окрему колекцію сформовані художні твори, наукові праці, монографії із особистих фондів відомих письменників, науковців Поділля – В.Баженова, В.Беляєва, М.Федунця, О.Ванжули, М.Магери, М.Мачківського, П.Карася, В.Мацька, Л.Баженова, І.Азарського, П.Слободянюка, В.Сваричевського та інших.

Широко представлені періодичні видання: газети “Известия” (з 1930), “Правда”, “Красная звезда”, “Комсомольская правда” (1944–1948), “Радянське Поділля” (1944), газети усіх районів області з 1944 р., а також журнали “Бюлетень Укрцентрархіву” (1926–1931), “Бюлетень НК земельних справ” (1926–1930), “Вестник статистики” (1920–1929), “Дитячий рух” (1927–1931), “Життя і революція” (1930–1933), “Комуністична освіта” (1931–1934), “На путях к новой школе” (1924–1933), “Народное просвещение” (1926–1929), “Шлях освіти” (1924–1930), “Село” (видання Подільської губернської управи (1918–1919).

В архівній бібліотеці зберігаються газети, які виходили в нашому краї під час нацистської окупації 1941–1944 рр.: “Подольнин”, “Український голос”, “Урядові Дунаєвецькі вісті”, “Заславський вісник”, “Вірним шляхом”, “Нова Шепетівщина”, “Світлий промінь”, “Нове життя”, “Лятичівські вісті”, “Вісті”.

Отже, фонди науково-довідкової бібліотеки активно використовуються архівістами у виставковій роботі, при підготовці публікацій, наукових збірників, значно розширюють спектр науково-дослідницької діяльності Держархіву області та його користувачів.

Список використаних джерел

1. Зведений звіт про виконання плану розвитку архівної справи Хмельницької області за 2009 рік // Поточний архів Держархіву Хмельницької області.
2. Державний архів Хмельницької області: путівник. – Хмельницький, 2008. – Т. 1. – 610 с.
3. Державний архів Хмельницької області, ф.р. 1530, оп. 1, спр. 14.

В статье освещается история формирования, объемы и содержание фондов архивной научно-справочной библиотеки.

Ключевые слова: Поділля, архивное дело, научно-справочная библиотека, фонды.

УДК 001:378.011.3-057.175:80.09

*Л.Г. Рева,
м. Київ*

Наукові праці університетських учених-філологів – джерелознавча база вивчення історії української літератури та життєписів її творців

У статті здійснений огляд окремих видань університетських учених початку ХХІ ст. та осмислено їх місце в сучасному історико-літературному процесі. Дослідження подає інформацію про здобутки сучасного українського літературознавства в останній період.

Ключові слова: Життєпис, медієвістика, модерн, письменник, портрет, спогад, традиції.

Стан науки про літературу неодноразово ставав предметом дискурсу на сторінках фахової періодики [18, с. 22 – 33]; [1, с. 48 – 53].